

Vladumir Kochergin

**Islam in the journals of spiritual academies of the Russian Orthodox Church:
the perceptual and understanding's issues (middle XIX – early XX century)**

In the article were observed the features of perception of Islam by Spiritual academies of the Russian Orthodox Church in the end of the XIX – beginning of the XX century. As examples of journals the author used such editions as “Works of Kyiv’s spiritual academy”, “Christian Reading”, “Theological ambassador”, “Missioner’s anti-Muslim digest”. Review was made by using of theology of religion’s frame.

Keywords: interreligious relations, Islam and Eastern Orthodoxy, Russian Orthodox Church, theology of religions.

Владимир Кочергин

**Ислам в журналах Духовных академий Русской православной церкви:
проблема восприятия и осмысления (середина XIX – начало XX вв.)**

В статье рассматриваются особенности восприятия ислама в Духовных академиях Русской православной церкви в середине XIX – начале XX вв. В качестве материала для исследования автор использует академические журналы «Труды Киевской духовной академии», «Христианское чтение», «Богословский вестник», «Православный собеседник» и «Миссионерский противомусульманский сборник». Обзор происходит через призму теологии религий.

Ключевые слова: межрелигиозные отношения, ислам и православие, Русская православная церковь, теология религий.

УДК 316.282:005.731

© Юрій Ткачук
(Чернівці)

**ПОНЯТТЯ БЮРОКРАТІЇ, БІДНОСТІ ТА БАГАТСТВА
В ТВОРЧОСТІ МАКСА ВЕБЕРА**

У статті проаналізовано веберівську теорію бюрократії. Соціолог приділяв увагу формуванню та функціонуванню політичної еліти, при цьому позбавляючи народ від державного управління. Бюрократія, згідно з М.Вебером, технічно найчистіший тип легального панування. Проте, будь-яке суспільство не може бути лише бюрократичним, тому що на горі піраміди сидять монархи, президенти або ліберали.

В роботі здійснено описовий аналіз наукової спадщини Макса Вебера через розкриття проблеми співвідношення багатства та бідності. Розкривається вплив економічних та релігійних засад як чинників нерівномірного розподілу суспільних благ та ресурсів.

Ключові слова: бюрократія, багатство, бідність, аскетизм, протестантизм, раціоналізм, соціальна нерівність.

Людство, яке постійно вихваляється невинним прогресом, не може й нині розв'язати низку, на перший погляд, примітивних проблем.

Відповідей на одвічні питання (сутність добра та зла, співвідношення свободи та відповідальності, раціональності права та моралі тощо) “колективний розум” не лише не має, навпаки, він (розум) лише примножує запитання.

Актуальність дослідження полягає в тому, що проблеми багатства та бідності завжди були і будуть у центрі наукової думки незалежно від рівня розвитку суспільства.

Упродовж декількох тисячоліть суспільство виробило сотні теорій, парадигм, “ідеальних типів”, однак ні на йоту не наблизилося до істини.

Одна із ключових проблем людського буття – соціальна нерівність. Проблему співвідношення багатства та бідності намагалися розв’язати всі наділені розумом індивіди. Щоправда, кожен у свій бік. Заможні всіляко легітимізували свої статки й підкреслювали утопічність суспільної рівності; злидарі, пройняті релігійними догмами про спасіння душі й невічність земного життя, сприймали свої негаразди як “Божу ласку”.

На зламі XIX-XX століть проблема співвідношення багатства та бідності постала особливо гостро. Науково-технічний прогрес, який змінив колонізаторські загарбання, дозволив низці країн Західної Європи та Англо-Америци суттєво підвищити рівень життя громадян. Але разом з цим прірва між багатими та бідними продовжувала зростати.

Глобалізаційне XXI століття зумовило економічну безодню не лише в межах країни, а й між цілими континентами. І вже тепер головним завданням ООН та інших міжнародних організацій є, як мінімум, збереження існуючого стану.

Термін «бюрократія» також є одним з ключових понять сучасної соціологічної науки. Не дивлячись на те, що цей термін з’явився в епоху європейського абсолютизму, дослідники досі не прийшли до одностайного визначення відповідного феномена. З одного боку, це пов’язано з різницею практичних інтересів та ціннісних установок представників різних наукових напрямків.

Складність щодо одностайного визначення цього поняття пояснюється і тим, що поняття бюрократії у сучасних соціологічних теоріях застосовується по відношенню до всіх країн та епох, включає багатоманітність якісно різнорідних процесів управління, що не сприяє формуванню єдиної теорії бюрократії. Звертаючись до західних концепцій бюрократії, треба пам’ятати, що вони формувались в умовах зрілого капіталістичного суспільства, і це вимагає певної обережності при розгляді якісно відмінних суспільних організацій. Та найбільша небезпека приховується у впливі на дослідників негативного ставлення до бюрократії, яке склалося в нашому суспільствознавстві під впливом ряду причин, зокрема негативна оцінка феномена у масовому суспільстві.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблематикою дослідження бюрократії, як феномену займалися такі дослідники як К. Сен-Симон, О.Конт, Г.Гегель, К.Маркс. Питаннями про співвідношення багатства та бідності займалися такі науковці як Т.Веблен, Е.Енгель, Ф.Енгельс, Г.Зіммель, В.Зомбарт, К.Маркс, Г.Ріккерт, Б.Франклін та інші соціологи, політологи, філософи, економісти кінця XIX – початку XX століть. Особливе місце у цьому процесі посідає творчість німецького вченого-енциклопедиста, “ерудиція якого не може бути обмежена вузькими дисциплінарними рамками” – Макса Вебера (1864-1920) [2, с. 73].

Метою нашого дослідження є описовий аналіз наукової спадщини Макса Вебера в аспекті проблем бюрократії, багатства та бідності.

Для досягнення вказаної мети потрібно розв’язати такі **завдання**:

- теоретично інтерпретувати ідеї Вебера на предмет соціальної нерівності;
- виявити природу соціальної нерівності у суспільстві;
- розкрити вплив економічних та релігійних засад як чинників нерівномірного розподілу суспільних благ та ресурсів;
- визначити типи бюрократичного управління;
- порівняти веберівську та марксистську інтерпретації бюрократії.

Виклад матеріалу. У своїй найфундаментальнішій праці “Протестантська етика та дух капіталізму” Вебер, серед іншого, говорить про співвідношення багатства та бідності [3; 4; 5].

Характерно, що на сторінках цього твору, опублікованого у 1904 році, питання багатства висвітлено значно глибше, ніж проблема бідності.

Вебер твердить: “Сьогоднішній капіталістичний господарчий лад – це колосальний космос, у який кожна окрема людина закинута від народження і межі якого кожен, принаймні як окремий індивід, змінити не вільний” [3, с. 52]. При цьому автор пов’язує прагнення до збагачення індивіда з особливостями релігійного вчення, що його він сповідує. «Віросповідна приналежність виступає не причиною, а до певної міри наслідком економічних явищ» [3, с. 39].

Вебер, спираючись на результати “статистики фахової зайнятості будь-якої країни із конфесійно змішаним складом населення”, доходить висновку про перевагу християнства щодо рівня економічного розвитку країни чи окремого індивіда [5, с. 79]. Автор підкреслює “безсумнівну кількісну перевагу протестантів серед власників капіталу і підприємців, а також серед висококваліфікованих верств робітництва, насамперед серед вищого технічного і комерційного персоналу сучасних підприємств” [3, с. 39]. Хоча це домінування “послідовників Кальвіна та Лютера” науковець частково пояснює історичними обставинами, але разом з тим акцентує увагу на особливостях “реформаційних вірувань”.

Аналізуючи історичні наслідки “Вестмінстерської сповіді” 1647 року та інших концептуальних засад протестантизму, Вебер робить доволі неоднозначний висновок, особливо для тогочасної Європи: “Реформація не стільки усунула панування церкви у повсякденному житті, скільки замінила одну його форму на іншу”.

Порівнюючи “економічні засади” католицизму та протестантизму, Вебер цитує “одного сучасного письменника”: “Католик... спокійніший; маючи значно менший потяг до придбання, він віддає перевагу спокійному забезпеченому існуванню, хай навіть із меншим прибутком, перед ризикованим і тривожним життям, яке інколи здатне принести почесті і багатство. У народі жартують: можна або добре їсти, або спокійно спати. У нашому випадку протестант хотів би краще їсти, тоді як католик воліє мати спокійний сон” [3, с. 43]. При цьому вчений підкреслює, що слова “любити добре поїсти” далеко не характеризують економічну сутність протестантизму. Адже “англійським, голландським та американським пуританам притаманна якраз протилежна риса”.

Апелюючи до поглядів Бенджаміна Франкліна, Вебер виводить тип людей, яким “багатство справді “нічого не дає” – за винятком ірраціонального відчуття добросовісного “виконання свого покликання” [3, с. 64]. Це марнотратники, яким притаманна показна розкіш та свідома насолода своєю владою, яку разом із пошаною вони сприймають як належне, що суперечить “ідеальному типові” капіталістичного підприємця”, що його активно пропагує Вебер [3, с. 65].

“Якраз оце (ірраціональне відчуття добросовісного “виконання свого покликання”) і є тим самим, що видається таким незрозумілим і вартим зневаги в очах людини докапіталістичної доби. Щоб хтось поставив за єдину мету своєї життєдіяльності зійти у могилу багатієм, обтяженим грошима і всяким добром, – таке видалось би їй лише хворобливою схильністю.

Разом з тим Вебер упевнений у невідворотності світового капіталістичного ладу. Адже “той, хто не пристосував свій спосіб життя до умов, за яких можливий успіх у капіталістичному суспільстві, зазнає краху або просто не просувається нагору”.

Проблеми співвідношення багатства і бідності Вебер торкається й у праці “Місто”, однак уже на якісно новому рівні. У цій роботі автор зазначає історичні умови збагачення міст.

Характерно, що Вебер не відкидає досить поширеного визначення: “Місто представляє собою щось замкнуте (принаймні відносно) поселення, “населений пункт”, а не одне чи декілька нарізно розкиданих жител” [7, с. 309]. Щодо власне проблеми багатства, то автор вказує джерела нагромадження матеріальних благ міст Західної Європи, Близького Сходу, країн Перської затоки тощо в історичному розвитку. До прикладу, “основою становища знатних родів (міст арабського узбережжя часів Мухаммеда) було багатство, що виросло із наданих містом прибутків, вкладених, як правило, в земельні володіння та рабів” [7, с. 327].

Вебер, досліджуючи протестантизм і капіталізм, намагався виявити: сприятливий чи несприятливий вплив соціальних та релігійних факторів на формування капіталізму західного типу в інших цивілізаціях [8, с. 53-55]. У працях “Господарство і суспільство” [9], “Харизматичне панування” [10], “До стану буржуазної революції в Росії” [7] та ін. Вебер вдається до пошуку інших форм господарського ладу, який, за визначенням Зомбарта “виріс із глибин європейської душі” [11, с. 16], але альтернативи симбіозу протестантизму та капіталізму так і не виявив.

Уперше бюрократія розглядалась, як структура масового управління в її принциповій відмінності від інших форм панування та влади, які ґрунтуються на традиції, становому або

особистому авторитеті. Такий кут зору зробив веберівську концепцію бюрократії еталонною. Від неї відштовхуються будь-які сучасні спроби аналізу та критики бюрократії. Проблема бюрократії була для Вебера одним з аспектів більш загальної та більш суттєвої для нього теми: долі західного суспільства – як унікального історичного та соціального утворення, яке створило представницькі форми політичного контролю над владою, громадянське суспільство, раціональне право, раціональне та капіталістичне господарство, світську раціональну науку, мистецтво, яке інтенсивно та ефективно розвивається, та інше.

Бюрократію М. Вебер розглядає, як апарат панування. На відміну од марксистської традиції, яка розглядає панування з точки зору панування політичного, що спирається на збройне насилля, Вебера цікавить організаційний аспект панування, забезпечення ним структурованого, впорядкованого існування суспільства як цілого, де панування отримує своє функціональне виправдання, яке дає (у крайніх випадках) владі право на застосування прямого насилля, що застосовується в інтересах усього суспільства, а не якогось класу.

Веберівську концепцію бюрократії можна вважати (із певними обмеженнями) функціоналістською. А марксистську інтерпретацію бюрократії справедливо назвати дисфункціоналістською, деструктивною. В основі її переважало уявлення про тимчасовість бюрократії, яку необхідно усунути в процесі соціалістичної революції. К. Маркс доходить висновку, що бюрократія – особлива корпорація, яка присвоює собі «свідомість держави», «могутність держави», «волю держави»; зміст її діяльності – «формальний дух держави». Марксова концепція відчуження надає проблемі бюрократії певного історико-філософського змісту: державні інститути, в тому числі й бюрократи, виявляються продуктом відчуження людської суспільної сутності від людини, або управління від суб'єкта, яким управляють. Парадокс полягає в тому, що саме на такому ґрунті розвинулась міфологія, яка прикривала невпинний розвиток бюрократії (правда, бюрократії нового типу). Проте ліберальні парламентські демократії, засвоївши уроки Вебера, зуміли протистояти тотальному розростанню бюрократії.

Раціональна бюрократія формується в Новий Час. Її сферою впливу в першу чергу виявляється внутрігосподарська діяльність на великих капіталістичних підприємствах. З часом раціональна модель бюрократії поширюється й на інші сфери (державне управління, підтримку суспільного порядку), поступово витісняючи з них бюрократію патримоніального типу. Вплив державної бюрократії поступово ставав більш значимим. Великопромислове підприємство вимагало для свого розвитку раціоналізації всіх сфер соціального життя. Воно було обмежено принципом невтручання держави у приватногосподарську галузь і пов'язаного з ним розмежування економічної та державно-політичної діяльності.

Характеризуючи чистий тип раціонально-бюрократичного управління, М. Вебер відзначає такі його ознаки: 1) стійка службова ієрархія; 2) особиста свобода, незалежність від «груп тиску», підкорення виключно службовому обов'язку; 3) спеціальна підготовка, володіння діловим предметним знанням (здатність вирішувати питання управління в спеціальних галузях); 4) розподіл праці та жорстка спеціалізація; 5) твердо визначена службова компетенція; 6) сувора службова дисципліна та контроль; 7) регламентація управлінського процесу; 8) документування діяльності апарату. «Суто бюрократичне (бюрократично-монархічне) документоване управління ... є найдосконалішою формою здійснення панувань за своєю точністю, постійністю, дисципліною, строгістю та надійністю (тому що дає можливість розрахунку і для самого керівника, і для тих зацікавлених у процесі управління осіб), інтенсивністю та екстенсивністю своєї продуктивності, з формальної точки зору – за універсальним характером застосування до будь-яких задач, а з суто технічної точки зору – за своєю максимальною ефективністю й продуктивністю. Коротко кажучи, за всіма цими параметрами це формально найбільш раціоналізована форма здійснення панування» [8, с.27].

Оскільки бюрократичне управління з формальної точки зору є технічно найбільш досконалою та ефективною формою панування, то для потреб масового повсякденного управління сьогодні воно просто неминуче. Вибір, вважає Вебер, можливий лише між

«бюрократизацією та дилетантством» управління. Єдиний, хто перевершує бюрократію в ефективності використання знання, так це зацікавлена приватна особа – капіталістичний підприємець. «Він єдина інстанція, яка має навіть відносний імунітет до фатальності панування раціональної бюрократії знання. Усе інше в масових суспільствах також потрапляє під владу бюрократичного управління, як перевага точної й спеціальної машини у виробництві масових товарів». Бюрократії можна протиставити лише так само організовану й функціонуючу «антиорганізацію».

Загальні соціальні наслідки розвитку бюрократичних структур полягають у посиленні соціально-правової однорідності, нівелюванні, оскільки це відповідає інтересам бюрократії в доборі найбільш кваліфікованих спеціалістів. Проте саме ця тенденція веде й до плутократії, оформленню специфічно корпоративних інтересів чиновництва, обумовлених довгим спеціалізованим навчанням.

Дух формальної безликоності, торжество формальної раціональності, які не беруть до уваги приватні, етичні, культурні чи будь-які інші обставини, характеризують дії чиновника в його відомстві, що стосуються «всіх», «кожного і будь-кого», проте без «гніву і пристрасті», «любви та ентузіазму».

Необхідно відзначити, що, на думку вченого, динамічними елементами історії є як харизма, так і «раціо» (так М.Вебер назвав зростаючу ступінь технічної раціоналізації та освоєння самих різних життєвих сфер, як от технологія, економіка, наука, спорт, мистецтво, управління тощо). В результаті процесу раціоналізації змінюються зовнішні умови життя, зовнішнє середовище, наприклад, посилюється роль техніки й залежність від неї у певних ситуаціях, а сам устрій життя, спосіб мислення починають підкорятися її інструментальним принципам. Відбувається також наступна трансформація самих установок і переконань, технологізація й технократизація як своєрідний позитивізм соціальних відношень. Привнесення цілераціонального начала, навиків технічної інструменталізації, системної калькуляції та формалізації взаємин неминучі у процесах раціоналізації стилю життя й життєвого середовища. Ці елементи проникають навіть у ті галузі, які раніше вимагали неформального, ціннісного (морального, релігійного, магічного, іншого) функціонування.

Враховуючи можливості державної бюрократії, Вебер доходить висновку, що теоретично можливе усунення приватного капіталізму й утвердження на його місці державного капіталізму, який німецькі діячі як «лівого» так і «правого» спрямування приймали за справжній соціалізм. Вебер погоджується з цим лише тому, що єдиним реальним змістом подібного «новітнього соціалізму» у ХХ столітті може бути лише доведення до кінця бюрократичного «одержавлення» всіх сфер суспільства.

М.Вебер також був переконаний, що «соціалізація» або «усуспільнення» (одержавлення) власності призведе до «звільнення від праці». На його думку, в даному випадку відбулося діаметрально протилежне: «...керівництво одержавленими підприємствами, або підприємствами, які перейшли під владу якого-небудь суспільного господарства, також стало б бюрократичним». Якщо розвиток бюрократичних адміністративних структур, згідно з М.Вебером, був неминучим, тоді соціалістичні надії на майбутнє суспільство без панування меншості над більшістю виявляться не більше ніж ілюзією [13, с. 150-152].

Харизматичне панування й управління породжує таку інтенсивність взаємин, переживань і відданості, якої не знають інші типи панування й підкорення авторитету. Різкий розрив з установленними правилами відхилення від звичайної повсякденної господарської діяльності, спрямованої на отримання доходів, пояснюється більш важливими, «вищими» обставинами (трансцендентною істиною, етичними принципами або міркуваннями соціальної природи – світлого майбутнього, наприклад).

Вебер вважав харизму «великою революційною силою» у традиційних культурах. Вона тягне за собою внутрішні зміни основних вірувань і переконань, зміну установок та орієнтацій щодо світу.

При всій різниці й навіть протилежності традиційного і харизматичного типів панування між ними є й дещо спільне, а саме: обидва спираються на особисті відношення між

володарем і підкореним. Щодо цього обидва ці типи протистоять формально-раціональному типові панування як безликому. Раціонально-правовий тип панування відповідає формально-раціональній структурі економіки, яка склалася в Західній Європі та США на кінець XIX століття.

Власність надає неписане право виконувати, зтягувати, чи взагалі ігнорувати рішення офіційної політичної влади або юридичних власників націоналізованої власності, будь то держава чи народ соціалістичної країни. Націоналізована власність при капіталізмі або «усуспільнення» в результаті соціалістичної акції «експропріації експропріаторів» потрапляють до рук бюрократичної структури. Монопольне розпорядження основним – власністю – дозволяє бюрократії стати своєрідним варіантом офіційної влади, більше того – диктувати офіційній владі свої найрізноманітніші вимоги, насамперед політичні.

Плебіситарна теорія демократії є продовженням розгляду поняття бюрократії. В концепції М. Вебера демократія виступає як засіб і засіб, а не ціль у собі. Це засіб обирати лідерів, це засіб, який надає їхньому правлінню законності, можливості привернути увагу значної маси населення до політичних справ нації. Демократія, на думку М. Вебера, не найкращий засіб для рішення звичайних політичних питань. В таких випадках необхідні скоріше компроміси ніж переговори чи голосування. Тому теорії «народного суверенітету» він вважав утопічними.

Висновки Вебера ґрунтуються на проведеному ним аналізі принципів організації й діяльності бюрократій та «залізного закону олігархії», який діє в рамках будь-якої організації. В масових суспільствах, робить висновок М. Вебер, цей «цезарський елемент» не викорінюється.

Головною фігурою у веберівській теорії виступає харизматичний лідер, якого прямим голосуванням обрав народ, перед яким він несе відповідальність. Такий лідер стоїть над бюрократичною адміністрацією, обраною у свою чергу формально легальним способом. Ступінь легітимності харизматичного лідера визначається масштабами його успіхів. Оскільки, за Вебером, роль мас у політичному процесі обмежується лише участю у виборі харизматичного лідера, масам відмовляють у праві здійснювати контроль над бюрократією знизу. Ці функції громадяни делегують харизматичному лідерові, який здійснює контроль за діяльністю бюрократії зверху; одне з головних його завдань – боротьба з бюрократією, з метою подолати олігархічний принцип правління [12, с.5].

На думку М. Вебера, структура влади в сучасному західному суспільстві повинна складатися з таких елементів як: 1) апарат управління (раціональний засіб для здійснення політичних рішень); 2) політичний лідер (формулювання і проведення в життя політичної програми, керівництво адміністративною машиною); 3) парламент (контрольна інстанція). Політичного лідера необхідно обирати в результаті плебіситу (всенародного голосування) і мати право призначати міністрів, розпустити парламент. У плебісциті соціолог бачив незалежне від бюрократії джерело легітимності. «Лише обраний народом президент, – писав М. Вебер, – як глава виконавчої влади, верховний керівник адміністрації, носій прав невідкладного вето, розпуску парламенту й організації референдуму, є втіленням справжньої демократії, в якій нація підкоряється вождеві, якого вона обрала, а не свавілля політичних клік» [7, с.32]. У наданні харизматичному лідерові надзвичайних повноважень він убачав меншу небезпеку, ніж в узурпації влади бюрократичними структурами, що могла сприяти краху Веймарської республіки.

З роздумами М. Вебера про посилення влади бюрократії в процесі демократизації суспільства перекликаються висновки, які зробив німецький соціолог Роберт Міхельс (1876-1936) у книзі «Соціологія партії в умовах демократії» (1911 р.). Демократія передбачає систему організацій, але в самому принципі керівництва й організації, вважає Р. Міхельс, вже закладені олігархічні тенденції. Згідно з його концепцією ці тенденції виникають під тиском таких факторів: 1) технічно-організаційних; 2) психологічних властивостей організаційних мас; 3) психологічних характеристик політичних лідерів.

Таким чином можна зробити наступні висновки:

1. М.Вебер активно висвітлює проблему соціальної нерівності під релігійним кутом зору. Його концепція впливає із порівняння економічних засад шести світових віросповідань (окрім буддизму, християнства та ісламу, автор виділяє ще й індуїзм, іудаїзм та конфуціанство).

2. Вчений аргументує перевагу протестантизму в економічному плані. Причину такої переваги кальвінізму та лютеранства Вебер вбачає не лише в історичних обставинах, а й насамперед у сутності віросповідання. Головним критерієм економічного добробуту прихильників цих релігій є аскетизм та суворота регламентація життя.

3. Автор “Протестантської етики” легітимізує прагнення до наживи. Однак пропагує лише отримання прибутку, який необхідно вкладати у подальший розвиток справи. Саме у замкненості цього процесу Вебер вбачає “дух капіталізму”.

4. М.Вебер засуджує бідність. Причому не стільки бідність, скільки лінь та небажання отримати матеріальну вигоду. Економічна пасивність, байдужість та неможливість реалізувати свій потенціал є гріхами.

5. Згідно з Вебером, у сучасних країнах розростання бюрократії є неминучим; бюрократична влада є єдиним способом дати раду адміністративним потребам великомасштабних соціальних систем.

6. У концепції М.Вебера демократія виступає як засіб і засіб, а не ціль у собі. Це засіб обирати лідерів, це засіб, який надає їхньому правлінню законності, можливості привернути увагу значної маси населення до політичних справ нації.

Автор цієї статті поділяє концептуальні засади “Протестантської етики” та виступає за зменшення прірви між прошарками суспільства. Тому що лише соціум, в якому не існує відчутного поділу на багатих та бідних здатний до компромісу та порозуміння.

Література

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Р.Арон. – Москва: Прогресс, 1993. – 608 с.
2. Большой толковый социологический словарь (Collins) / Пер. с англ. – Москва: Вече, АСТ, 1999. – Том 1. – 544 с.
3. Большой толковый социологический словарь (Collins) / Пер. с англ. – Москва: Вече АСТ, 1999. – Том 2. – 528 с.
4. Вебер М. До стану буржуазної демократії в Росії / М.Вебер // Філософська і соціологічна думка. – Вип. 10. – Київ, 1991. – 218 с.
5. Вебер М. Избранные произведения: Пер. с нем. / Сост, общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давидова; Предисл. П. П. Гайденко. – Москва: Прогресс, 1990. – 808 с.
6. Вебер М. Напрями і шаблі релігійного заперечення світу / М.Вебер // Проблеми філософії. – Вип. 87. – Київ, 1991. – 184 с.
7. Вебер М. Положение сельскохозяйственных рабочих в восточноэльбской Германии / М.Вебер // Социс. – 2005. – №11. – С.143-165.
8. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / М.Вебер. – Київ: Основи, 1994. – 262 с.
9. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Попередні зауваження / М.Вебер // Проблеми соціології. – Вип. 1. – 1992.
10. Вебер М. Харизматическое господство / М.Вебер // Социологические исследования. – 1988. – № 5.
11. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В.Шовкун, А.Олійник; Наук. ред. О.Івашенко. – Київ: Основи, 1999. – 726 с.
12. Кюен Ш.-А. Социологи и одержимость пониманием. Неопозитивистское прочтение Макса Вебера / Ш.-А. Кюен // Социс. – 2001. – №12. – С.3-15.
13. Федотова В.Г. Православие, Вебер и новый русский капитализм / В.Г. Федотова, Ш. Кросс // Общественные науки и современность. – 2006. – № 2.

Yuri Tkachuk

Notion of bureaucracy, poverty and wealth in the work of Max Weber

The article analyzes Weber's theory of bureaucracy. Sociologist considered the formation and functioning of the political elite, thus depriving the people from the government. Bureaucracy, according to Weber, technically natchysti shy type of legal rule. However, any society can only be bureaucratic because the mount pyramid sitting monarchs, presidents or liberals.

In the article we accomplished the descriptive analysis of Max Veber's scientific heritage through disclosing the problem of correlation between wealth and poverty. Author try to show the influence of economic and religious foundations as reasons of irregular divison of social wealth and resources.

Keywords: bureaucracy, wealth, poverty, asceticism, protestantism, rationalism, social inequality.

Юрий Ткачук

Понятие бюрократии, бедности и богатства в творчестве Макса Вебера

В статье проанализирована веберовская теория бюрократии. Социолог уделял внимание формированию и функционированию политической элиты, при этом лишая народ государственного управления. Бюрократия, согласно Веберу, технически чистый тип легального господства. Однако, любое общество не может быть только бюрократическим, потому что на горе пирамиды сидят монархи, президенты или либералы.

В работе осуществлен описательный анализ научного наследия Макса Вебера через раскрытие проблемы соотношения богатства и бедности. Раскрывается влияние экономических и религиозных принципов как факторов неравномерного распределения общественных благ и ресурсов.

Ключевые слова: бюрократия, богатство, бедность, аскетизм, протестантизм, рационализм, социальное неравенство.